

Skrajnie prawicowy ekstremizm - wprowadzenie do tematu

Wprowadzenie

W tym wprowadzeniu przedstawione są cechy charakterystyczne skrajnie prawicowego ekstremizmu oraz jego różne formy i przejawy. Znajdziecie tu także rekomendacje dotyczące zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji prowadzącej do ekstremizmu oraz linki do dalszych pomocnych stron i materiałów z zakresu tej tematyki.

- Czym jest skrajnie prawicowy ekstremizm?
- Zradykalizowane - skrajnie prawicowe ideologie, postawy i zachowania.
- Nowe tendencje: Nowa Prawica i Ruch Tożsamościowy (ang. *Identitarian Movement*), przemocowy akceleracjonizm i skrajnie prawicowy terroryzm, rola internetu i mediów społecznościowych.
- Jak bardzo rozpowszechniony jest skrajnie prawicowy ekstremizm? Partie, organizacje i ideologia.
- Co robić w obliczu problemu radykalizacji i ekstremizmu? Odwaga cywilna, ochrona osób zagrożonych i ofiar.
- Linki do przydatnych materiałów edukacyjnych i stron internetowych.

Czym jest skrajnie prawicowy ekstremizm?

Skrajnie prawicowy ekstremizm obejmuje postawy i zachowania, które są skierowane przeciwko podstawowym elementom demokracji: godności ludzkiej, wolnym i uczciwym wyborom oraz poszanowaniu praworządności. Sprawia to, że ta forma ekstremizmu jest antytezą demokracji. Zjawisko skrajnie prawicowej radykalizacji prowadzącej do ekstremizmu dotyczy organizacji i grup nieformalnych, niekiedy połączonych w luźne sieci, np. za pośrednictwem internetu. Niekiedy radykalizacja widoczna jest także w postawach ogółu społeczeństwa. Osoby przyjmujące te postawy głoszą na partie skrajnie prawicowe w wyborach lub tolerują głoszone przez nie poglądy czy też podświadomie je popierają.

W ideologii skrajnie prawicowej społeczność narodowa jest najczęściej definiowana jako etniczna i wykluczająca, tzn. tylko ci, którzy należą do tak zdefiniowanej "rasy" należą do narodu. Skrajnie prawicowi radykałowie wierzą, że ich naród i "rasa" mają przewagę nad innymi i są gotowi egzekwować ten

pogląd również przy użyciu przemocy. Przejście między prawicowym populizmem a skrajnie prawicowym ekstremizmem jest płynne. Oba nurty mają podobną lub nawet tę samą ideologię. Skrajnie prawicowi ekstremiści używają populistycznej retoryki, organizacje obu nurtów są często w bliskim kontakcie.

Postawy i zachowania skrajnie prawicowe

Ideologia ta przejawia się m.in. w poglądach propagujących skrajnie prawicową dyktaturę i nacjonalizm, w postawach rasistowskich i antyimigracyjnych, antysemityzmie i darwinizmie społecznym (tj. teorii, według której wszelki rozwój społeczny jest funkcją między- i wewnątrzgrupowej walki o byt, w której zwyciężają silniejsze jednostki i grupy). Na poziomie zachowań, skrajnie prawicowy ekstremizm przejawia się w głosowaniu na zradykalizowane partie, działalności w organizacjach i grupach, ekstremistycznej propagandzie (np. negowaniu Holokaustu) oraz w używaniu przemocy lub wspieraniu przemocy stosowanej w celu egzekwowania tych idei (np. profanacji żydowskich cmentarzy, przestępstwach z nienawiści popełnianych wobec różnych grup - np. uchodźców lub osób w kryzysie bezdomności). Kierownictwo i członkowie skrajnie prawicowych grup ekstremistycznych zazwyczaj wierzą w głoszoną ideologię, choć niekoniecznie sami uczestniczą w dokonywanych aktach przemocy. Natomiast aktywiści biorą na siebie zadanie budowania "sceny" skrajnie prawicowej oraz promowania ideologii i działań. Wśród członków grup ekstremistycznych nacisk kładziony jest często na doświadczenia grupowe i działania z użyciem przemocy, u podstaw których leży ideologia. Niektórzy angażują się także w inne przestępstwa, np. handel narkotykami, rozboje i wymuszenia, egzekucję długów itp.

Młodzi ludzie przyłączają się do grup ekstremistycznych, ponieważ otrzymują tam atrakcyjną ofertę spędzania wolnego czasu, silnych wrażeń, nawiązywania kontaktów społecznych i poczucia przynależności. Mogą niekiedy także sprawować władzę nad innymi. Są prawie zawsze ksenofobiczni i antysemitcy w swoich postawach. Ważną rolę w werbunku do ekstremistycznych ruchów skrajnie prawicowych odgrywają organizowane przez nie koncerty, wydarzenia sportowe, demonstracje oraz promowany przez te ruchy styl ubierania się. Aby

Ten materiał informacyjny został opracowany w ramach projektu **CHAMPIONS - Cooperative Harmonized Action Model to Stop Polarisation in Our Nations**, który jest współfinansowany z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Unii Europejskiej - na podstawie umowy o dotację nr 823705.

Dowiedz się więcej na oficjalnej stronie projektu: <https://www.championsproject.eu/pl/>

pomagać osobom zradykalizowanym w wychodzeniu z ruchów ekstremistycznych, ważna jest praca nad motywacją ideologiczną danej osoby, wsparcie jej w rozwiązywaniu problemów osobistych oraz zaoferowanie alternatywnego stylu życia - poza "sceną" skrajnie prawicową.

Nowa Prawica

Klasyczny skrajnie prawicowy ekstremizm był często łatwo rozpoznawalny na podstawie wyglądu członków tego typu grup, np. w latach 90-tych. Neonaziści mieli ogolone głowy, nosili buty wojskowe, mieli tatuaże ze swastykami. Z biegiem czasu, ekstremizm skrajnie prawicowy zaczął się przejawiać w postaci tzw. Nowej Prawicy. Nowa Prawica reprezentuje podobną ideologię ale w unowocześnionej formie; wykorzystuje pojęcia takie jak "etnopluralizm" i "tożsamość etniczna". W USA w nurcie Nowej Prawicy działa m.in. ruch Alt-Right (Alternatywna Prawica). Najbardziej znanym ruchem Nowej Prawicy w Europie jest Ruch Identariański (Ruch Tożsamościowy), który używa greckiej litery lambda (λ) jako swego symbolu. Identarianie wyraźnie ukrywają i trywializują swoje prawdziwe ideologiczne przesłanie. Rozpowszechniają oni teorię spiskową rzekomej "wymiany ludności" (objaśnianej jako proces świadomego zastępowania ludności europejskiej ludnością pochodzenia pozaeuropejskiego, prowadzony przez liberalne elity). Temu przekonaniu często towarzyszy także antysemityzm. Identarianie wzywają do "oporu" przeciwko tej rzekomej "zagładzie białej rasy" w Europie.

Prawicowy terroryzm i akceleracjonizm

Coraz częściej organizacje starej i nowej skrajnej prawicy łączą siły pod hasłami rasizmu i ksenofobii. W ramach nurtu tzw. akceleracjonizmu (od ang. słowa *przyspieszenie*) rozpowszechnia się obecnie nowa forma działania, której zwolennicy uważają sympatyków starszych ruchów skrajnie prawicowych za zbyt pobłażliwych i powolnych. Akceptują oni wykorzystanie zabójstw i szerzenie chaosu, aby obalić demokrację i ustanowić nowy system. Niektórzy ze sprawców niedawnych ataków terrorystycznych motywowanych ideologią skrajnie prawicową uważają się za elitę społeczeństwa. Niektórzy działają jako tzw. samotne wilki (tj. samodzielnie działający mordercy), jak Anders Breivik, który w 2011 roku zabił 69 młodych ludzi na wyspie Utøya w Norwegii (33 osoby zostały ranne) oraz zorganizował zamach w Oslo, w którym

zginęło 8 osób. Inni funkcjonują w małych komórkach w myśl zasady "oporu bez przywództwa" (z ang. *leaderless resistance*). Skrajnie prawicowy terroryzm nie jest jednak zjawiskiem zupełnie nowym (m.in. w 1980 roku w Niemczech podczas monachijskiego Oktoberfest doszło do zamachu terrorystycznego, w którym zginęło 13 osób, a 211 zostało rannych a podczas zamachu w Oklahoma City w USA w 1995 roku zginęło 169 osób).

Rola internetu i mediów społecznościowych

Internet i media społecznościowe ułatwiają radykalizację i przyspieszają rozprzestrzenianie się skrajnie prawicowego ekstremizmu. Sieć jest pełna teorii spiskowych. Część z nich jest celowo popularyzowana przez osoby zaangażowane w skrajnie prawicowy trolling, część chętnie udostępniają bardziej łatwowierni użytkownicy internetu. Wreszcie część teorii jest podbijana przez algorytmy, które wykorzystują treści wzbudzające silne emocje i powielające stereotypy. Grupy i ruchy ekstremistyczne utrzymują ze sobą bliskie kontakty za pośrednictwem internetu - lokalnie, w kraju i za granicą. W ten sposób mogą szybko werbować nowych sympatyków i członków do udziału w demonstracjach i innych imprezach. Zradykalizowani ekstremiści i terroryści, by zyskać sławę, rozpowszechniają swoje przesłania w internecie, starannie wybierając określone grupy odbiorców.

Partie i organizacje skrajnie prawicowe

W prawie wszystkich krajach europejskich istnieją partie skrajnej prawicy. Czasami mają one mniej lub bardziej wyraźny charakter skrajnie prawicowy lub prawicowo populistyczny. Na przykład, francuskie Zjednoczenie Narodowe (Rassemblement National), dawniej Front Narodowy (Front National), pod przewodnictwem Marine Le Pen, i włoska Lega (dawna Lega Nord) prezentują się ostatnio jako partie bardziej umiarkowane, natomiast niemiecka Alternatywa dla Niemiec (AfD) staje się bardziej radykalna. W wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 roku partie skrajnej prawicy odniosły większy sukces niż kiedykolwiek wcześniej, frakcja Tożsamość i Demokracja ma 73 mandaty (10 proc. wszystkich mandatów). Sukcesy tego typu partii wahają się od np. 34 proc. w przypadku partii Lega we Włoszech, 12 proc. w przypadku AfD w Niemczech do 6 proc. w przypadku partii Jobbik na Węgrzech. AfD jest klasyfikowana jako partia skrajnie prawicowa i jest

Ten materiał informacyjny został opracowany w ramach projektu **CHAMPIONS - Cooperative Harmonized Action Model to Stop Polarisation in Our Nations**, który jest współfinansowany z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Unii Europejskiej - na podstawie umowy o dotację nr 823705.

Dowiedz się więcej na oficjalnej stronie projektu: <https://www.championsproject.eu/pl/>

monitorowana przez niemiecki Urząd Ochrony Konstytucji.

W przeważającej większości krajów Unii Europejskiej istnieją również jawnie agresywne organizacje skrajnie prawicowe o charakterze terrorystycznym. Jedną z najbardziej znanych jest Blood and Honour i jej zbrojne ramię Combat 18 (liczba 18 oznacza tu pierwszą i ósmą literę alfabetu - A i H, pierwsze litery imienia i nazwiska Adolfa Hitlera). Skrajnie prawicowe organizacje terrorystyczne w Europie tworzą sieci współpracy i spotykają się na przykład na koncertach zespołów propagujących zbrodnicze ideologie.

Przestępstwa z nienawiści

We wszystkich krajach UE organizowane są skrajnie prawicowe demonstracje, popełniane są akty nienawiści wobec różnych mniejszości. Przestępstwa z nienawiści to działania rasistowskie, ksenofobiczne, antysemickie, antyromskie, homofobiczne; w każdym kraju UE dochodziło do zabójstw lub celowych morderstw osób z powodu ich przynależności do określonej grupy społecznej. W Niemczech jest to m.in. dziesięć zabójstw samozwańczego Narodowego Socjalistycznego Podziemia (NSU) oraz zabójstwo Waltera Lübcke, prezydenta dzielnicy w mieście Kassel, latem 2019 roku. W Polsce monitoring przestępstw motywowanych nienawiścią prowadzi od lat Stowarzyszenie "Nigdy Więcej" w ramach projektu "Brunatna Księga". Incydentów ksenofobicznych odnotowuje się kilkaset w skali roku, a od 1989 roku udokumentowano blisko sto morderstw na tym tle. Zdaniem wielu ekspertów jedynie niewielki procent incydentów motywowanych ideologią ekstremistyczną jest zgłaszany organom śledczym.

Skrajnie prawicowa ideologia wśród ludności UE

Postawy skrajne, radykalne a wręcz ekstremistyczne nasiliły się w społeczeństwie w ostatnich latach. W niektórych krajach, np. w Polsce i w Niemczech, u podstaw takiego stanu rzeczy upatruje się zjawiska polaryzacji społecznej: większość zajmuje demokratyczne stanowisko, podczas gdy niemała, głośna i skłonna do przemocy mniejszość wyraźnie podziela radykalną ideologię i jest gotowa wspierać różnego rodzaju organizacje skrajnie prawicowe.

Radykalizacja i skrajnie prawicowy ekstremizm dotyczy nie tylko młodzieży. Jednak młodzi ludzie łatwiej przyswajają postawy i zachowania obecne w społeczeństwie, w którym dorastają. Członkowie partii i grup skrajnie prawicowych to w przeważającej mierze

mężczyźni. Kobiety w organizacjach skrajnie prawicowych działają głównie "na zapleczu" (np. organizując imprezy, rejestrując demonstracje itp.). Kobiety niekiedy pomagają także organizacjom ekstremistycznym kształtować bardziej "nieszkodliwy" wizerunek i kamuflować prawdziwe przesłanie.

Jak przeciwdziałać skrajnie prawicowemu ekstremizmowi?

W zapobieganiu i przeciwdziałaniu ekstremizmowi należy uwzględnić następujące kwestie:

1. *Umieć rozpoznawać skrajnie prawicowy ekstremizm:* należy zdobywać wiedzę o radykalizacji i ekstremizmie, o ideologii, kodach zachowaniach, symbolice, modzie i muzyce.
2. *Poważnie podchodzić do tematu:* poglądy głoszone przez wszelkich ekstremistów są sprzeczne z podstawowymi wartościami demokratycznymi i dlatego nie powinny być traktowane jako jeden z głosów w ramach "wymiany poglądów" w debacie publicznej. W myśl zasady "no platform" nie należy zapraszać osób prezentujących ekstremistyczne przekonania do publicznej dyskusji, trzeba też wyjaśniać powody takiej decyzji powołując się na wartości demokratyczne, podzielane przez ogół społeczeństwa. Nie należy trywializować ani ignorować wypowiedzi ani przestępstw motywowanych ekstremistyczną ideologią.
3. *Brać odpowiedzialność:* należy wziąć osobistą odpowiedzialność i np. postarać się pomóc w ochronie osób, które bezpośrednio padły ofiarą przemocy motywowanej ideologicznie. Należy rozmawiać o zagrożeniach związanych z radykalizacją w swoim otoczeniu, miejscu pracy, wśród znajomych, w rodzinie itp. Warto też uczestniczyć w inicjatywach uświadamiających innym, czym jest radykalizacja i ekstremizm oraz jak możemy te zjawiska wspólnie powstrzymać.
4. *Należy dowiadywać się o możliwościach działania:* na przykład o tym, jak mądrze i skutecznie przeciwdziałać radykalizacji prowadzącej do ekstremizmu. Warto w tym celu nawiązywać współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, które już zajmują się tą tematyką, szukać wskazówek i sprzymierzeńców do wspólnych działań.
5. *Warto zacząć działać:*

Ten materiał informacyjny został opracowany w ramach projektu **CHAMPIONS - Cooperative Harmonized Action Model to Stop Polarisation in Our Nations**, który jest współfinansowany z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Unii Europejskiej - na podstawie umowy o dotację nr 823705.

Dowiedz się więcej na oficjalnej stronie projektu: <https://www.championsproject.eu/pl/>

- nawiązywać współpracę z lokalnymi instytucjami lub innymi osobami w Twoim otoczeniu (np. z policją, samorządem lokalnym, szkołami, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego itp.), które też zainteresowane są tą tematyką. Próba dialogu z ekstremistami może być niebezpieczna i może nie przynieść oczekiwanych rezultatów. Ważne jest jednak, żeby dać przykład i zainspirować innych - reagować na wszelkie przejawy radykalizacji i ekstremizmu;
- dzielić się z innymi wiedzą (np. prowadzić szkolenia, spotkania informacyjne w szkołach, na uczelniach, w domach kultury itp.);
- informować lokalne media o skrajnie prawicowych incydentach i ich konsekwencjach dla społeczności lokalnej, szczególnie dla młodych ludzi. Jednocześnie warto pamiętać, aby nie skupiać zbyt dużej uwagi na samych ekstremistach, żeby nie zostali przez niektórych uznani za "bohaterów";
- włączyć się w działania mające na celu np. pokojowe zapobieganie demonstracjom ekstremistycznym w przestrzeni publicznej czy wynajmowaniu lokali przez ugrupowania skrajne i niebezpieczne;
- zgłaszać policji i właścicielom obiektów graffiti i hasła ekstremistyczne w przestrzeni miejskiej, w otoczeniu szkół, na stadionach itp.;
- reagować na mowę nienawiści w internecie, podżegającą do przemocy wobec określonych grup społecznych - informować o tym np. administratorów lub organizacje zajmujące się mową nienawiści. Warto wiedzieć, na jakie regulacje prawne możemy się w tych działaniach powołać;
- publicznie pokazywać, że nie godzimy się na anektowanie przestrzeni publicznej przez ruchy ekstremistyczne - warto brać udział w wydarzeniach np. kulturalnych lub sportowych, aby wyrazić swój szacunek dla wartości demokratycznych, różnorodności i prawa do godnego, bezpiecznego życia dla wszystkich obywateli i obywaterek Polski i Europy.

Bardzo ważna jest też ochrona osób zagrożonych i tych, które padły ofiarą ekstremistycznej przemocy. Należy przy tym zadbać o własne bezpieczeństwo. Ani obojętność ani bohaterские działanie za

wszelką cenę nie są dobrym wyjściem. Jeśli jesteś świadkiem ekstremistycznych ataków lub przemocy o podłożu skrajnie prawicowym, nie działaj sam/sama, szukaj wsparcia, np. zadzwoń na policję lub na numer 112, zachęć inne osoby, aby stanęły po stronie osoby poszkodowanej, w miarę możliwości wyprowadźcie osobę atakowaną z miejsca zagrożenia. W razie wniesienia skargi lub angażowania się w działania w internecie pamiętaj o ochronie swoich danych osobowych.

Organizacje zajmujące się zapobieganiem i przeciwdziałaniem radykalizacji w Polsce oraz upowszechnianiem wartości demokratycznych:

- Instytut Bezpieczeństwa Społecznego:
<http://www.fundacjaibs.pl/>
- Amnesty International Polska:
<https://amnesty.org.pl/>
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka:
<https://www.hfhr.pl/>
- Hejt Stop: <http://hejtstop.pl/>
- Stowarzyszenie "Nigdy Więcej":
<https://www.nigdywiecej.org/>
- Uchodźcy Info: <http://uchodzcy.info/>
- Kampania Przeciw Homofobii:
<https://kph.org.pl/>
- Akcja Demokracja:
<https://www.akcjademokracja.pl/>

Przydatne informacje/strony internetowe:

- Blog poświęcony radykalizacji:
<http://radykalizacja.pl/>
- Strona międzynarodowego projektu CHAMPIONS:
<https://www.championsproject.eu/pl/>
- Strona unijnej sieci ekspertów zajmujących się zapobieganiem i przeciwdziałaniem radykalizacji - [Radicalisation Awareness Network \(RAN\)](#)
- [Wprowadzenie do tematyki skrajnie prawicowego ekstremizmu, opracowane przez RAN](#)
- ["Brunatna Księga", opracowana przez Stowarzyszenie "Nigdy Więcej"](#)
- [Projekt Amnesty International dot. przeciwdziałania mowie nienawiści w internecie](#)

Ten materiał informacyjny został opracowany w ramach projektu **CHAMPIONS - Cooperative Harmonized Action Model to Stop Polarisation in Our Nations**, który jest współfinansowany z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Unii Europejskiej - na podstawie umowy o dotację nr 823705.

Dowiedz się więcej na oficjalnej stronie projektu: <https://www.championsproject.eu/pl/>

- [Zakładka na stronie Uchodźcy.info dot. przeciwdziałania mowie nienawiści](#)
- [Zakładka na stronie Uchodźcy.info dot. reagowania na przestępstwa z nienawiści](#)
- [Zakładka na stronie Kampanii Przeciw Homofobii dot. bezpieczeństwa](#)

Autorka tekstu: Prof. Dr Beate Küpper (Uniwersytet Hochschule Niederrhein, Niemcy)

Ten materiał informacyjny został opracowany w ramach projektu **CHAMPIONS - Cooperative Harmonized Action Model to Stop Polarisation in Our Nations**, który jest współfinansowany z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Unii Europejskiej - na podstawie umowy o dotację nr 823705.
Dowiedz się więcej na oficjalnej stronie projektu: <https://www.championsproject.eu/pl/>